

ԱՐՇ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ. «ԵԱԻԱՐ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ» (ՊԱՏՄԻԱԾԻՐ-
ՆԵՐ) ԵՐԵՒԱՆ, 1910

Պ. Շահնազեանը երիտասարդ գրող է և առաջին անգամ հանդէս է գալիս իր պատմութեան ժողովածուով, որոնք թուով ութ հատ են, բոլորն էլ գիւղական կեանքից վերցրած:

Երիտասարդ հեղինակը իր պատմութեան մէջ աչքի է ընկնում որպէս լաւ ծանօթ գիւղական միջավայրի կեանքին ու սովորութիւններին. սակայն նա հարազատօրէն չի վերարտադրում այն, ինչի որ մօտենում է. նրա նկարագրութիւնները անփայլ են, չունեն կենդանի գունեղ պատկերաւորութիւն և խոր դիտողականութիւն: Պ. Շահնազարեանն իր գրութեան մէջ աւելի շուտ քննադատ է քան նկարագրող, դատաւոր՝ քան փաստերով դիտարկող: Նա հերոսի մէկին ուղղում է դուրս բերել իբրեւ «խեղճ» մարդ, իսկ միւսին իբրեւ «անօրէն վաշխառու». բայց փաստեր չի տալիս դրանց համար, գեղարուեստօրէն նրկարագրելով չի ապացուցանում առաջինի խեղճութիւնը և երկրորդի անօրէնութիւնը, այլ միայն բաւականանում է չոր ու ցամաք պատմելով, որ այս ինչը խեղճ մարդ է, այն ինչը անօրէն և այլն: Առանց փաստերի, առանց ընթերցողներին ծանօթացնելու իր հերոսների բնորոշ յատկութիւնների հետ, պ. Շահնազարեանը ետրիկներ է կպցնում Սերոբի, Աւօի, Մանուկ աղայի և միւսների ճակատին:

Պ. Շահնազարեանը լաւ կանէր, եթէ միայն բաւականաճար գեղարուեստօրէն նկարագրելով և փաստեր արձանագրելով, առանց դատաւիճիւններ ու ցաւակցական ներբողներ կարդալու: Նրա պատմութեան մէջ զուգընթացաբար միշտ երևում են պատմիչը և դատաւորը, իսկ դրանց լայն ստուերի տակ միշտ ծածկուած է միւսը՝ գունատ նկարագիրը: Պ. Շահնազարեանը գլխաւորապէս գրում է արարատեան բարբառով, և միայն տեղ-տեղ գրական խառնելով, որը ծանրացնում է աւելի, առանց այն էլ ծանր ոճը:

«Սերոբենց խժերը» պատմութեան տպաւորիչ է, բայց տեղ տեղ գեղարուեստական չափը ընկնում է: Լաւ է «Մարանի դեղապետը», թէև դարձեալ գեղարուեստական ամբողջութիւնը չի պահպանուած: «Մացակի լոջը» սիւսետը լաւ է, բայց լաւ չէ մշակած: Կենդանի պատկեր է «Կարմիր ճիւղտը»: Լաւ է նաև «Քրիստոսի սիրուն» աւանդութիւնը:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է, որ պ. Շահնազարեանը սիրում է թշուառների կեանքը նկարագրել (և շատ էլ լաւ է անում):

երևում է, որ պարոնը շնորհք ունի. մնում է, որ նա կեանքի փորձերով և խոր դիտողականութեամբ ուսումնասիրէ կեանքը և դրանով զարգացնի իր փոքրիկ տաղանդը:

Սորհուրդ կտայինք պ. Շահնազարեանին ուսումնասիրել Գլխի Ուսպենսկուն, իբրև նարոզնիկ գրողի:

Յ.-Մ.

ՄՏԱՅՈՒԱԾ ԳՐԹԵՐ

Գ. Մելիք—կարագեօղեան. Մարդու կազմուածքը, կազմալուծող և այլ պատկերներով. Թիֆլիս 1905.

М. Алавердянцъ. Тестъ А. С. Грибоѣдова, кн. Ал. Чавчавадзе. С. П. Б. 1910.

Malachia Ormanian. L'edlise Arménienne. Paris 1910.

Ժամանակաւոր կանոններ Հայոց Թեմ. Հոգևոր Դպրանոցների մասին. 1910 Թիֆլիս

Avetis Aharonian, Bilder aus Türkisch—Armenien, Übersetzt von Artak v. Smbatianz. Etschmiadzn 1910

Նդիա տէր Հայրապետեան. Զանգէզուր. լեզէնդական պօէմա, Գորիս, 1910

Տեղեկագիր Թիֆլիսի Հայ-գիւղատնտեսական և տնայնագործական ընկերութեան 1909—10 Թիֆլիս 1910:

Վ. Ա. Բաղդիրք լատին և օսարազգի դարձուածների Թիֆլիս 1911 գ. 75 կ.